

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Miejsce na naklejkę.

Sprawdź, czy kod na naklejce to

E-100.

Jeżeli tak – przyklej naklejkę.

Jeżeli nie – zgłoś to nauczycielowi.

EGZAMIN MATURALNY Z FILOZOFII

POZIOM ROZSZERZONY

DATA: **7 maja 2021 r.**

GODZINA ROZPOCZĘCIA: **14:00**

CZAS PRACY: **180 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **50**

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 16 stron (zadania 1–17).
Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
6. Na tej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
7. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

EFIP-R0-**100**-2105

Na podstawie tekstów i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Tekst do zadań 1.–7.

Dawid Hume

Traktat o naturze ludzkiej

Wobec tego, że każda idea wywodzi się z jakiejś uprzedniej impresji, to jeśli mamy jakąś ideę substancji naszych umysłów, to musimy również mieć jakąś impresję tej substancji, co bardzo trudno pojąć, jeśli w ogóle pojąć można. Jakże bowiem może impresja reprezentować substancję inaczej niż przez to, że jest do niej podobna? I jakże może impresja być podobna do substancji, skoro zgodnie z tą koncepcją filozoficzną nie jest ona substancją i nie posiada żadnej z własności swoistych i charakterystycznych substancji?

Lecz porzucimy pytanie, *co może być, a co być nie może*, dla pytania, co jest rzeczywiście. Otóż chciałbym, iżby ci filozofowie, którzy mniemają, że posiadamy ideę substancji naszych umysłów, iżby ci filozofowie wskazali impresję, która wytwarza tę ideę, i żeby powiedzieli wyraźnie, w jaki sposób impresja ta działa i od jakiego przedmiotu się wywodzi. Czy jest to impresja zmysłowa czy refleksyjna? Czy jest przyjemna, przykra, czy też obojętna? Czy towarzyszy nam w każdej chwili, czy też powraca tylko w pewnych odstępach czasu? Jeśli powraca w odstępach czasu, to kiedy powraca głównie i jakie przyczyny ją wywołują.

Gdyby, zamiast odpowiadać na te pytania, ktoś chciał wymknąć się przed tą trudnością, mówiąc, że definicja substancji jest taka, iż jest *to coś, co może istnieć samo przez się*, i że ta definicja winna nas zadowalać, to wówczas trzeba by powiedzieć, wtrąciłbym, iż ta definicja odpowiada wszelkiej rzeczy, jaką sobie tylko można pomyśleć, i że nigdy nie posłuży ona do tego, iżby odróżnić substancję od *accidensu*, a duszę od jej percepcji. Tak oto bowiem rozumię. Cokolwiek jest pomyślane jasno, to może istnieć; i cokolwiek jasno jest pomyślane w jakiś określony sposób, może istnieć właśnie w ten sposób. [...] Dalej, każda rzecz, która jest różna od innej, da się od innej odróżnić, a każda rzecz, która da się od innej odróżnić, da się też oddzielić w wyobraźni. To jest druga zasada. Oto moja konkluzja z obu tych zasad: skoro wszystkie nasze percepcje są różne od siebie i od wszelkich innych rzeczy we wszechświecie, to są one również odróżnialne; skoro dadzą się oddzielić, można je rozważać jako istniejące z osobna i można przyjąć, iż mogą one istnieć z osobna i nie potrzebują żadnej innej rzeczy, która by była oparciem dla ich istnienia. A zatem są substancjami, o ile powyższa definicja wyjaśnia, co to jest substancja.

Tak więc, ani rozważając pierwsze źródło idei, ani definiując substancję, nie jesteśmy zdolni dojść do zadowalającego pojęcia substancji [...].

Dawid Hume, *Traktat o naturze ludzkiej*, Warszawa 2005.

Zadanie 1. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź A, B albo C i jej dopełnienie 1, 2 albo 3.

Dawid Hume jest przedstawicielem

A.	empiryzmu,	stanowiska przyjmowanego również przez	1.	Arystotelesa i Sekstusa Empiryka.
B.	racjonalizmu,		2.	George'a Berkeleya i Georga Wilhelma Hegla.
C.	aprioryzmu,		3.	Arystotelesa i Johna Locke'a.

Zadanie 2. (0–1)

Sformułuj główne twierdzenie na temat substancji, przeciwko któremu argumentuje Dawid Hume w przytoczonym fragmencie tekstu.

.....

.....

Zadanie 3. (0–2)

Uzupełnij drugą przesłankę w podanym poniżej argumentcie. Następnie rozstrzygnij, czy Dawid Hume akceptuje wniosek tego argumentu. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Przesłanka 1.: Jeżeli coś istnieje samodzielnie, to jest substancją.

Przesłanka 2.:

.....

Wniosek: Percepcje (impresje) są substancjami.

Rozstrzygnięcie i uzasadnienie:

.....

.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	1.	2.	3.
	Maks. liczba pkt	1	1	2
	Uzyskana liczba pkt			

Zadanie 4. (0–2)

Na podstawie przytoczonego fragmentu tekstu i wiedzy własnej przedstaw stanowisko Dawida Hume’a w kwestii natury umysłu (idei jaźni) i wyjaśnij, czym różni się ono od stanowiska René Descartes’a w tej kwestii.

Stanowisko Dawida Hume’a:

.....

.....

.....

Różnica w stosunku do stanowiska René Descartes’a:

.....

.....

.....

Zadanie 5. (0–1)

Wskaż dowolną sceptyczną konsekwencję epistemologii Davida Hume’a w ontologii, nie dotyczącą wprost natury substancji.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 6. (0–2)

Podaj tezę sceptycyzmu metodycznego i na podstawie wiedzy własnej rozstrzygnij, czy tę tezę podziela Dawid Hume. Swoje stanowisko uzasadnij.

Teza:

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:.....

.....

.....

Zadanie 7. (0–2)

Podaj formalnie poprawne rozumowanie dedukcyjne, złożone z dwóch przesłanek i wniosku, za tezą „Dawid Hume jest śmiertelny”. Wyjaśnij różnicę między rozumowaniem dedukcyjnym a niededukcyjnym.

Rozumowanie:

Przesłanka 1.:

Przesłanka 2.:

Wniosek: Dawid Hume jest śmiertelny.

Różnica między rozumowaniem dedukcyjnym a niededukcyjnym:

.....

.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	4.	5.	6.	7.
	Maks. liczba pkt	2	1	2	2
	Uzyskana liczba pkt				

Tekst do zadań 8.–11.

św. Tomasz z Akwinu
Traktat o Bogu

Widzimy [...], że niektóre byty pozbawione poznania, mianowicie ciała naturalne, działają ze względu na cel. Widać to z tego, że [...] bardzo często działają w taki sam sposób, by osiągnąć to, co najlepsze. Stąd jest jasne, że osiągają cel nie z przypadku, ale z zamierzenia. Te byty nieposiadające poznania nie zmierzają do celu inaczej jak tylko kierowane przez kogoś poznającego i rozumującego, jak strzała przez łucznika. Istnieje zatem coś poznającego umysłowo, co prowadzi wszystkie rzeczy naturalne do celu, i to nazywamy Bogiem.

św. Tomasz z Akwinu, *Traktat o Bogu*, Kraków 1999.

Zadanie 8. (0–1)

Na podstawie fragmentu tekstu św. Tomasza z Akwinu oceń prawdziwość poniższych zdań. Zaznacz P, jeżeli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeżeli jest fałszywe.

1.	Wszystkie byty pozbawione poznania działają celowo.	P	F
2.	Ciała naturalne nigdy nie działają w sposób przypadkowy, lecz zawsze dążą do tego, co dla nich najlepsze.	P	F
3.	Relacja między Bogiem a ciałami naturalnymi przypomina relację między łucznikiem a strzałami.	P	F

Zadanie 9. (0–1)

W powyższym fragmencie tekstu św. Tomasz z Akwinu przedstawia jedną z tzw. pięciu dróg, nazywaną drogą z celowości. Pięć dróg to seria argumentów na rzecz określonego stanowiska w sporze o istnienie Boga. Podaj nazwę tego stanowiska i jego tezę.

Nazwa stanowiska:

Teza:

.....

Zadanie 10. (0–2)

Przedstaw dowolną z pięciu dróg, inną niż droga z celowości. Określ punkt wyjścia wybranej drogi, jej zasadniczą treść oraz punkt dojścia (wniosek).

Punkt wyjścia:

Treść:

.....

.....

Punkt dojścia (wniosek):

.....

Zadanie 11. (0–1)

W przytoczonym tekście św. Tomasz z Akwinu określa Boga jako: *coś poznającego umysłowo, co prowadzi wszystkie rzeczy naturalne do celu*. Przytocz określenie Boga podane przez Anzelmą z Canterbury w jego dowodzie ontologicznym.

.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	8.	9.	10.	11.
	Maks. liczba pkt	1	1	2	1
	Uzyskana liczba pkt				

Tekst do zadań 12.–16.

Karl Raimund Popper

Spółeczeństwo otwarte i jego wrogowie

Co to jest prawda? [...] pytanie Piłata można skwitować w prosty i zrozumiały sposób [...] jak następuje: twierdzenie, zdanie, przekonanie jest prawdziwe wtedy i tylko wtedy, gdy pozostaje w zgodzie z faktami.

Co jednak rozumiemy, mówiąc, że zdanie pozostaje w zgodzie z faktami? [...]

Rozważmy następujący tekst:

Zdanie: „*Smith wszedł do lombardu krótko po 10.15*” odpowiada faktom wtedy i tylko wtedy, jeżeli Smith wszedł do lombardu krótko po 10.15.

Pierwsze, co nas w tym zdaniu uderza, to właśnie jego trywialność. Ale nie przejmujemy się nią. Spójrzmy na tekst raz jeszcze, dokładniej, a przekonamy się, że (1) mówiono o zdaniu i (2) o pewnych faktach oraz że (3) ustala bardzo oczywiste warunki, które powinny być spełnione, jeśli chcemy powiedzieć, że zdanie, o którym mowa, koresponduje z faktami, o których mówi. [...]

Trzeba zdawać sobie sprawę, że czym innym jest wiedza o tym, co to jest prawda lub pod jakimi warunkami dane zdanie można nazwać prawdziwym, a czym innym znajomość środków decyzji – tzn. kryteriów decyzji – czy dane zdanie jest prawdziwe, czy fałszywe.

Karl Raimund Popper, *Spółeczeństwo otwarte i jego wrogowie*, Warszawa 1993.

Zadanie 12. (0–1)

W przytoczonym fragmencie tekstu Karla Raimunda Poppera pojawia się określenie prawdy jako zgodności zdania z faktami. Podaj nazwę tej koncepcji prawdy i wybierz dwóch jej reprezentantów spośród wymienionych poniżej.

Protagoras z Abdery Arystoteles św. Tomasz z Akwinu

Friedrich Nietzsche William James

Nazwa koncepcji:

Reprezentanci:

Zadanie 13. (0–2)

W przytoczonym fragmencie tekstu Karl Raimund Popper, korzystając z metody Alfreda Tarskiego, wyjaśnia koncepcję prawdy przez podanie przykładu zdania – *Smith wszedł do lombardu krótko po 10.15* – oraz warunku jego prawdziwości.

Na tej samej zasadzie wyjaśnij, kiedy zdanie: *31 grudnia 2018 roku padał w Zakopanem śnieg*, jest prawdziwe (odpowiada faktom). Następnie, posługując się zmienną zdaniową *p*, wyjaśnij analogicznie, pod jakim warunkiem dane zdanie jest prawdziwe.

Zdanie: *31 grudnia 2018 roku padał w Zakopanem śnieg* jest prawdziwe wtedy i tylko wtedy, jeżeli

.....

Zdanie *p* jest prawdziwe wtedy i tylko wtedy, jeżeli

.....

Zadanie 14. (0–1)

Podaj nazwę jednej z konkurencyjnych koncepcji prawdy, w stosunku do koncepcji broniącej przez Karla Raimunda Poppera. Następnie wyjaśnij, czym jest prawda zgodnie z tą koncepcją.

Nazwa koncepcji konkurencyjnej:

Wyjaśnienie:

.....

.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	12.	13.	14.
	Maks. liczba pkt	1	2	1
	Uzyskana liczba pkt			

Zadanie 15. (0–3)

W przytoczonym tekście Karl Raimund Popper odróżnia określenie prawdy od jej kryterium. Wyjaśnij, na czym polega to rozróżnienie, a następnie nazwij i objaśnij jedno z kryteriów prawdy. W objaśnieniu użyj przykładu.

Wyjaśnienie rozróżnienia:

Nazwa kryterium:

.....

Objaśnienie wraz z przykładem:

.....

.....

.....

Zadanie 16. (0–2)

Wyjaśnij, na czym według Karla Raimunda Poppera polega różnica między społeczeństwem „otwartym” a społeczeństwem „zamkniętym”, a następnie spośród wymienionych poniżej filozofów wybierz dwóch, których Popper uważał za wrogów społeczeństwa „otwartego”.

Platon

Arystoteles

John Stuart Mill

Georg Wilhelm Hegel

Różnica:

.....

.....

.....

Filozofowie:

Zadanie 17. (0–25)**Napisz wypracowanie na jeden z poniższych tematów.**

Temat 1. *We wszystkich naszych spotkaniach, obcowaniach, pseudozbliżeniach, obracamy się w sferze czystej konwencji. Tam, gdzie zaczyna się prawda życia, nikt już z nikim się nie spotyka.*

Henryk Elzenberg

Rozważ problem i uzasadnij swoje stanowisko, odwołując się do wybranych koncepcji współczesnych filozofów.

Temat 2. *Nie można wejść dwa razy do tej samej rzeki.*

Heraklit z Efezu

Rozważ problem i uzasadnij swoje stanowisko w sporze o tożsamość i zmienność bytu, odwołując się do znanych Ci poglądów ontologicznych.

WYPRAWOWANIE**na temat nr**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	15.	16.	17.
	Maks. liczba pkt	3	2	25
	Uzyskana liczba pkt			

BRUDNOPIS
(nie podlega ocenie)

